



Liefde voor de kerk is mensenliefde

TROUW - PAULINE WESEMAN 27/03/13

Alex Verburg: Pater Van Kilsdonk. Raadsman in delicate zaken. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam. 237 blz. Euro 19,95.

De schrijver

Schrijver Alex Verburg leerde Jan van Kilsdonk (1917-2008) kennen via zijn gereformeerde moeder. In een lyrische brief bejubelde de pater haar zeventigste levensjaar en schreef over al haar negen kinderen iets markants. Aan Verburg vertrouwde hij zijn memoires toe in wekelijkse gesprekken - ruim zestig uur in totaal - in zorgcentrum Bernardus, vooral in 2007. Gesprekken die de pater typeerde als verkwikkend en ontspannend. Verburg schreef ook de memoires van Liesbeth List en weduwe Hank Heijn, en enkele romans.

Het thema

Probeer maar eens een compleet beeld te schetsen van een legendarisch figuur als pater Van Kilsdonk dat verder gaat dan dat van de spraakmakende studentenpastor die zonder priesterboordje langs kroegen en studentenflats struinde, homoparen inzegende, tegen het opgelegde celibaat was, uitvaartdiensten leidde van aidspatiënten en mensen 'die niet meer in staat waren het levenslicht te beminnen'. Verburg nam al dit bekende als gegeven en liet Van Kilsdonk het verhaal erachter vertellen, wat hem bewoog, wie en wat hem vormde.

Als zoon van een welgestelde molenaar en een krachtige, warme, jong overleden moeder in het rooms-katholieke Brabant voelde Van Kilsdonk zich bemind en vertrouwd. Het beeld verrijst van een zelfbewuste, 'esthetisch intellectuele' jongen met een 'ongeneeslijke

leeshonger' naar Franse poëzie en Henriette Roland Holst, met een ontnuchterend zelfbeeld: 'wij waren gewoon lelijk'. Zijn kinderlijk vertrouwen wordt voorgoed geschaad tijdens zijn noviciaat (proefperiode) bij de jezuïeten - een verschrikking. Het aalmoezenierswerk onder ex-NSB'ers wakkert zijn betrokkenheid bij de verachte mens aan en als godsdienstdocent leert hij jongeren begrijpen, wat later bijdraagt aan de groei van de katholieke progressieve studentenekklesia.

Treffend openhartig is de pater, bijvoorbeeld over zijn roeping voor het pastoraat. Hij kon ontroerd worden alsof andermans leed hem zelf was overkomen, schreef duizenden brieven omdat hij daarin 'op een hogere noot van de toonladder van de tederheid kon komen', maar bleek 'in wezen verschrikkelijk gereserveerd'. "Ik raak ook nooit iemand aan. Mijn tederheid en mijn nabijheid groeide juist met een duidelijke afstand. Nee, mij heeft het celibaat geen windeieren gelegd."

Typerende zin

Lastig kiezen. Twee minder bekende voorbeelden: "Ik ben een leerling van degene die lijdt. Ik heb niets te bieden, ik heb ook niets te zeggen." "Ik was niets bijzonders, maar als studentenpastor tot alles in staat."

Zijn visie

Van Kilsdonks haat-liefdeverhouding met de rooms-katholieke kerk is een rode draad door zijn levensverhaal. Wat kon hij zich ergeren aan het instituut en diens onderdanen, soms met scherpe tong. "Dat is ook een beetje het gewonde kind in mij. Niet dat iemand mij heeft gewond, maar ik ben gewond omdat ik anderen gewond heb zien worden."

Het is fascinerend hoe hij (progressief en 'honderd procent vrijzinnig') zich niet solidair voelde met het Vaticaan, het bekritiseerde, om die reden door Rome werd afgezet maar de kerk trouw bleef. Van Kilsdonk voelde zich als katholiek christen thuis in de 'kunstzinnige' rituelen rond dood en leven, 'alsof je aan het hof bent'. Met die rituelen kon hij de voor dit vak benodigde elementaire menselijkheid en eerbied uiten aan de kleinere en geminachte eenling, een jongen na zijn zelfdoding achtmaal bewieroken alsof het zijn eigen zoon was.

Reden om het boek niet te lezen

Geen. Het enige dat wat in nevelen gehuld blijft, is wat er in detail gebeurd is in de studentenekklesia waar oud-leerling Huub Oosterhuis onder andere de leiding overnam en Van Kilsdonk zich terugtrok. De pater is kritisch maar vooral mild en respectvol over Oosterhuis' werk en persoon. Andere collega's op zijn levenspad komen er slechter vanaf.

Reden om het boek wel te lezen

Vele. Deze memoires laten een volstrekt integere mensendienaar tot leven komen die blijft inspireren. Dat dit alles wordt verteld met Van Kilsdonks notoire dichterlijke nuchterheid maakt ze tot een genot om te lezen.